

Replică la „Faust ca sociolog: poate totuși sociologul să fie fericit?” (în Zamfir, 2009, *O istorie subiectivă în sociologia românească. Din 1944 până în prezent*)

Prof. univ. Dr. Ștefan Buzărnescu¹
Universitatea de Vest Timișoara

Sursa: Revista Inovația Socială nr. nr. 2/2009 (iulie-decembrie) pp. 65-67

URL stabil: <http://www.inovatiasociala.ro/index.php/jurnal/article/view/41>

Publicată de: Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Revista Inovația Socială este o revistă online creată în cadrul proiectului „Inovația Socială - Factor al dezvoltării socio-economice”, proiect coordonat de Prof.dr. Cătălin Zamfir în cadrul Institutului de Cercetare a Calității Vieții. Această revistă utilizează politica liberului acces la conținut, pornind de la principiul conform căruia cercetarea deschisă publicului sporește schimbul global de cunoaștere. Inovația socială este o revistă electronică pe care cititorii o pot urmări pe măsură ce este scrisă și pe care o pot scrie ei înșiși. Revista va avea o apariție bianuală, dar fără a avea o dată de apariție, ci un interval în care este scrisă. Astfel, în lunile ianuarie-iunie 2009 va fi scris primul număr. În perioada respectivă, pe platforma online vor fi publicate în timp real contribuțiile și dialogurile generate între cititori și contribuitori.

Prin accesarea articolelor din arhiva Revistei Inovația Socială indicați acceptarea termenilor și condițiilor de utilizare care sunt disponibile la adresa <http://www.inovatiasociala.ro/> care indică, în parte, faptul că puteți utiliza copiile articolelor doar pentru utilizare personală, necomercială. Vă rugăm să contactați redacția pentru alte tipuri de utilizare la adresa contact@inovatiasociala.ro.

Orice copie a materialelor din Revista Inovația Socială trebuie să conțină aceeași notă de drepturi legale, așa cum apar acestea pe ecran sau tipărite.

¹ E-mail: buzarnescu@rdslink.ro

Replică la „Faust ca sociolog: poate totuși sociologul să fie fericit? (în Zamfir, 2009, *O istorie subiectivă în sociologia românească. Din 1944 până în prezent*)”

Ștefan Buzărnescu

Rezumat:

Ștefan Buzărnescu formulează o replică la capitolul „Faust ca sociolog: poate totuși sociologul să fie fericit”, capitol semnat de Cătălin Zamfir în lucrarea al cărei autor este, O istorie subiectivă în sociologia românească. Din 1944 până în prezent (Polirom, 2009).

Abstract:

Ștefan Buzărnescu replies to Cătălin Zamfir's chapter in O istorie subiectivă în sociologia românească. Din 1944 până în prezent [A Subjective History in the Romanian Sociology. Beginning with 1944 until now] (Polirom, 2009), „Faust ca sociolog: poate totuși sociologul să fie fericit” [„Faust as sociologist: nevertheless, is it possible for a sociologist to be happy?”]

Mulțumindu-Vă, și pe această cale, pentru biografia epistemologică a sociologiei ca disciplină de studiu, instituție și profesie, pe care ați reușit-o în cea mai recentă producție editorială, folosesc prilejul pentru a Vă da o replică (tot subiectivă!) la dimensiunea faustică a sociologului, surprinsă cu mult talent literar, dar focalizată pe o arie tematică de extremă actualitate : „este criza de identitate a managementului competențelor sociale și o criză a sociologiei?”; mai ales într-o societate aflată într-o accentuată entropie normativă precum România noastră „nevertebrată” (ca să-l parafrazez pe Jose Ortega y Gasset).

Asumându-mi ipoteza Domniei-Voastre conform căreia sociologul (bineînțeles, cel care-și merită numele!) nu poate fi, prin structură, decât faustic, îl invoc și pe August Comte pentru care tocmai nevoia, obiectivă, a reformării lucide și responsabile a spațiului social (nu doar francez!) necesită, în acel timp, „nașterea epistemică” a sociologiei, sociologii fiind imaginați de Fondator ca reformatori sociali legitimi, capabili să coordoneze instaurarea ”sociocrației ” ca ipostază a condiției umane în care progresul material poate rezona cu progresul moral în aria unor controluri sociale care să asigure maxim de libertate prin generalizarea unor reguli capabile să genereze simultan prosperitate și egalitate de șanse precum și coeziune socială. Sociologii erau, deci, considerați a fi elita legitimă pusă în slujba unui nou tip de progres conceput nu ca simplu epifenomen al investiției de cultură (precum iluministii), ci prin preliminarea progresului pe baza unui proiect coerent, articulat praxiologic și asumat la nivel comunitar. Reforma socială, fiind o prioritate indiscutabilă, necesită un proiect global de reformare în care toate segmentele de opinie pentru a se putea insera eficient și

în timp util, iar sociologii erau reformatorii nemaculați de alte participări la varii secvențe de istorie revoluționară, tributară lui Mefisto...

Sociologia s-a constituit, deci, sub semnul lui **Faust**, cu deosebirea că dacă Faust a fost animat de salvarea propriului suflet în schimbul dobândirii tuturor libertăților (și privilegiilor materiale ale vieții *individuale*), *sociologia*, chiar de la începuturile sale, s-a afirmat ca proiect de *reformare globală* a societății cu alte mijloace decât cele mefistofelice oferite de doctrinari partizani fie politiciii, fie filosofiei, fie chiar religiei (cazul lui Giordano Bruno)... Pe aceste coordonate a evoluat, ceva mai târziu, Theodor Adorno atunci când pleda patetic pentru neutralitatea axiologică a științelor sociale, discreditate de diferitele experimente sociale pe care avatarurile istoriei le-au înregistrat, fără să fi avansat și vreoa concluzie fiabilă. Nu spunea Hegel că „Istoria este știința care ne învață că oamenii nu învață nimic din istorie?”.

Productivă și inteligentă meditația despre faustianismul sociologiei într-o lume a globalizării de tip mefistofelic; ați fost foarte inspirat și ar fi bine ca dezbateră să depășească sfera profesiștilor în științele sociale, deoarece mai sunt și astăzi destui de mulți care nu au uitat „șlagărul” sociologiei ca „pseudoștiință burgheză”...

Cât privește pe unii sociologi, aceștia sunt marcați de un suspect masochism atunci când susțin, chiar în public, faptul că sociologia (nu numai din România) nu poate fi credibilă deoarece nu a prevăzut evenimentele din decembrie 1989! În acest context eu aș aduce în discuție chiar confuzia sau incultura socială a celor care nu și-au clarificat până acum statutul sociologiei ca disciplină de studiu. Aceștia, aș dori să le aduc aminte un singur fapt: cercetarea sociologică nu se poate opri nici la inventarierea efectelor, nici la monitorizarea cauzelor care produc disfuncțiile sociale. Această secvență înseamnă numai sociografie; deși este foarte frecventă în institutele de cercetare focalizate pe practica nemijlocită, dar din rațiuni paraștiințifice cantonează în limitele unor interese comerciale, cu efecte perverse asupra rating-ului de prestigiu al sociologului ca profesionist redus, de „omul de pe zebră” (Florin Condurățeanu) la „omul cu chestionarul” fabricat de alții (Cătălin Zamfir).

Sociologia presupune explorarea, analitică, a tuturor cauzelor care produc disfuncții pentru a produce baza de date indispensabilă redactării unei diagnoze realiste, ca punct de plecare pentru construirea unei decizii absolvite de limitele aprecierilor de factură impresionistă. În acest sens, vorbim de sociologie ca aliat natural pentru orice interval de autoritate instituționalizat, respectiv pentru oricine își asumă responsabilitatea unei decizii pragmatice și realist fundamentate. Sociologul produce, deci, alternative decizionale din care factorii decidenți pot alege lucid și în compatibilitate cu strategia structurii pe care o gestionează; sociologul este actorul care nu poate lipsi de la proiectarea unei terapii decizionale eficiente, respectiv focalizate pe menținerea stării de funcționalitate a structurii organizaționale în cauză prin corijarea patologiei funcționale observabile și de cei fără cultură socială/sociologică. Sociologul nu este un profet care face previziuni, ci specialistul care, descoperind cauzele care produc disfuncții cu vizibilitate socială, formulează modele explicative (paradigme, cum le-a numit R.K.Merton) prin care devin gestionabile, în timp real, chiar și situațiile profund asimetrice normelor sociale (consumul de droguri, excluderea socială, etc, etc.) Cine îi cere sociologiei să facă profeții, nu știe ce vorbește, iar cei care vorbesc fără să știe ce vorbesc, puși în situația de a face, nu știu ce fac (exemplu: activiștii bolșevici care vorbeau de o lume nouă neproiectată în nici un proiect de reformare structurală a spațiului social global au aruncat comunități întregi într-o aventură istorică falimentară care nici măcar experiment social nu poate fi numită decât cu oarecare bunăvoință...). În acest context, sociologul este faustian prin implicarea în optimizarea spațiului social pe toate componentele sale (iată și rațiunea existenței sociologiilor de ramură).

După decembrie 1989, persistă un stalinism sechelar la toți cei care vorbesc despre „noua societate” fără să o fi proiectat, în prealabil, într-un proiect articulat și coerent de reformă socială. Sau, ceea ce nu este deloc mai puțin grav, încearcă să „piloteze” problemele sociale cu metode din științele tehnice. Acestora le atrag atenția că sistemul social a mai fost „asimilat” cu sistemul tehnic în preistoria sociologiei, când se considera că simpla extrapolare a legilor mecanicii la spațiul social va produce, automat, și mai multă ordine, dar și mai multă coeziune socială și progres moral. Cunoaștem cu toții eșecul unei astfel de abordări pentru a nu lua atitudine acum și aici ...

Prin analogie cu medicul, care atunci când formulează un diagnostic și propune o terapie nu procedează emoțional nici când este vorba de prietenii săi cei mai apropiați, sociologul avansează un diagnostic calificat plecând de la datele empiric evaluate ale realității în cauză; când se abate de la acest parametru deontologic, devine mefistofelic. Din acel moment, practic vorbind, încetează de a mai fi sociolog, deoarece devine partizan și militează pentru un scop anume, în registru personal sau de grup, restrâns.

Este foarte greu să rămânem de partea lui Faust, dar este onorant; dincolo de posibile controverse, este singura perspectivă de a ne construi un profil identitar și de a ne recuceri pe noi înșine din valorile, mereu schimbătoare (și ispititoare), ale fenomenalității sociale aflate în desfășurare...